

КОСТЬ КУШНІР-МАРЧЕНКО.

Ілля Новицький

Охочекомонний Компанійський полковник останньої чверти XVII-го та поч. XVIII століття.

Біографічно-критична замітка.

Відомий в історії Лівобережної України полковник І. Ф. Новицький, в свій,—далекий від нас,—час був видатний герой військової справи; декілька разів він боронив частину Лівобережжя від татарських загонів, які часто в той час навідувалися на Україну.

Його життя та полковницьку службу докладно описав в журналі «Київська Старина»,—1885 рік кн. 7, Н. Стороженко; в кінці цієї статті він зазначив, що Новицький умер біля 1700-го року, бо пізніше відомостей про нього не зустрічається. Таку думку Строженка стверджує великий давній портрет Новицького, який зберігається в Полтавському Державному Музеї в датою 1672—1700 рік.

В бурхливі та неспокійні 1670-ті роки по всій Україні цей Новицький з своїм полком був призначений гетьманом Самойловичем вартувати від Татар частину Лівобережжя поблизу Дніпра, від м. Жовнина до м. Ірклія, а сам він з своїм штабом квартирував в м. Вереміївці, ще ближче до Дніпра. Оскільки та Вереміївка стоїть неподалеку давніх меж Іркліївщини, і діяльність Новицького зачіпала інтереси Іркліївщини, минуле якої я досліджую, то вважаю не зайвим внести невелику поправку до його біографічного нариса—на підставі одного певного документа,—в тім, що полковник Новицький керував полком, перебуваючи в м. Вереміївці восени 1703-го року.

В одному селянському церковному архіві (село Москаленки, колишня Іркліївщина з 1700-го по 1925 рік), серед порваних старих паперів, не забраних в споживчий кооператив на обгортку оселедців, 1924-го року пощастило мені випадково знайти велику (63 арк.) справу про розмежування Іркліївської та Чигирин-Дубровської сотень з 1703-го по 1763-й рік.

Початковий лист тої справи і є той самий документ, який свідчить за присутність полков. Новицького на тому межуванні в 1703-му році. Для кращого доказу прикладаю копію з того документу.

Копія.

Опись учиненной землямъ гранѣ сотни Ирклѣвской до сотни Чигирин-дубровской 1703-го году сентября 16-го дня.

Отъ Веремѣвки границы Ирклѣвской всегда бывала которую освидѣтельствовали и ствердили граню панъ Полковникъ Компанійскій Его милость Новицькій и панъ сотникъ Чигириндубровскій Ярема Шолудко и Хорунжіи Василь Волосай и при нихъ множество пановъ и козаковъ да і Веремѣвки Федоръ Бутенко атаманъ Веремѣвки, Климъ Стеценко, Феско Холуй, Ничипоръ Гузь, и Пшикало старшій.

А из Ирклѣва панъ сотникъ Демянъ Толубъ, да атаманъ городової Григорій Рубанъ, Писаръ сотенній Иванъ Джулай, Грицко Лаврѣненко, Леско Недѣленко, Никита Марухеничъ, Тарасъ Вельбинскій, Григорій

Богданець, Семень Болобань, Демянь Пшеничний, Ивань Паціора. Из Васю-
тинець. Ивань Матюк, Грицько Буша, Ивань Шишъ.

Из села Котлова атаманъ Котловскій Гордѣй Дешунъ, Степанъ Зубъ,
Прокопъ Чорній, Грицько Оксамитній, Романъ Мадльованій, Степанъ Саба-
дашъ, Алексѣй Степанченко, Петро Фень, Василь Цимбалистый, Карпо
Пріймакъ и прочее товариство.—А именно взявъ от рѣки Днѣпръ лугъ по
рѣчку прозиваемую Поперечне даже до Днѣприща а отъ Днѣприща на кучу-
туры да на озеро Илино, а отъ туду на пніовъ, а отъ туду на урочище Скутки,
а от толь прямо по за Москаленскимъ бродомъ, а от туду на Нагорного
узвозъ, и на горѣ, а отъ толь просто позаосичникомъ тимъ что и спрежде
былъ Сорококобыльного жителя Москаленского, и позабаталією просто на
острую могилу, а отъ той могилы просто степомъ черезъ—Жовнинскій шляхъ
на Близницѣ, а отъ Близницѣ позалукою Василя Крамаренка ирклѣвского
прозиваемую Крамарихою, а отъ туду недоходя Якимцева хутора, просто
у степъ, изстепомъ позалуками ирклѣвскихъ жителей Марухеничевою,
и позакрасовского просто степомъ на майданъ на балкѣ Буромкѣ лежащій.
Сію опись справилъ и писалъ по велѣнію ихъ милости пановъ полковника
Кумпанѣйскаго Новицького, и сотниковъ Чигириндубровскихъ и Ирклѣв-
скихъ, и всѣхъ вышеписанныхъ отамановъ и товариства и якъ за ихъ такъ и
за себе подписался писарь городской ирклѣвскій Иванъ Джулай.

Дальші листи тої справи писані пізніше і ніде нема вказівки на
цей документ, за винятком рапорту Ірклівського сотника Павла Завойка
в 1759 році 5-го жовтня до Переяславської Полкової Канцелярії, в якому
сотник згадує, що в комісію по розмежуванню вищезазначених сотень
він, Завойко, представляв «учиненное розмежеваніе земель 1703-го года»,
але комісія не звернула на цей акт ніякої уваги, а проводила нову межу
за своїм бажанням.

Село Мойсінці на Ірклівщині.
1929 року IV/21 дня.

Кость Кушнір Марченко, селя-
нин хлібороб, дослідник мину-
лого Ірклівщини.